

Lapurdum

Euskal ikerketen aldizkaria | Revue d'études basques |
Revista de estudios vascos | Basque studies review

14 | 2010

Numéro XIV

Rudolf Trebitsch-en 1913ko Euskal grabazio Musikalak (II)

Inaxio López de Arana Arrieta

Édition électronique

URL : <http://journals.openedition.org/lapurdum/2285>

DOI : 10.4000/lapurdum.2285

ISSN : 1965-0655

Éditeur

IKER

Édition imprimée

Date de publication : 1 octobre 2010

Pagination : 89-135

ISSN : 1273-3830

Référence électronique

Inaxio López de Arana Arrieta, « Rudolf Trebitsch-en 1913ko Euskal grabazio Musikalak (II) », *Lapurdum* [Linean], 14 | 2010, Sarean emana-----an 15 septembre 2014, kontsultatu 01 mai 2019. URL : <http://journals.openedition.org/lapurdum/2285> ; DOI : 10.4000/lapurdum.2285

Rudolf Trebitsch-en 1913ko Euskal grabazio Musikalak (II)

Inaxio LÓPEZ DE ARANA ARRIETA¹

2004ko abenduan, artikulu bat plazaratu nuen Euskal Kultura eta Ikerketa Aldizkarian (21. zenbakia), Sancho el Sabio instituzioak egindako eskaintza onetsirik. Artikuluaren izenburua: “Rudolf Trebitsch-en 1913ko euskal grabazio musikalak”. Lan hartan, ikerketa bat plazaratu nuen, Rudolf Trebitschen grabazio musikalei buruz egin nuena, urte eta erdiko lana. Baina orduko argitalpenean nahi baino datu oker gehiago zeudela-eta testua berridaztea erabaki dut, lehengo testuaren gainean behar beste zuzenketa eta zehaztapen egin nahirik. Segidan doakizue, beraz, ikerlan horren bigarren idazketa, berritua eta guztiz zuzendua.

Rudolf Trebitsch 1876an jaio zen, Austrian. Gazterik medikuntzako ikasketak egin bazituen ere, gerora antropologia, etnologia eta hizkuntzalaritza landu zituen gehienbat. Vienako Zientzietako Akademia Inperialeko kidea izan zen, eta munduan barrena ibili zen, tokian tokiko soinu-grabazioak biltzen, Vienako Fonograma Artxiboak egin nahi omen zuen disko-bilduma osatzeko. Euskal Herrira ere etorri zen, 1913ko uztailaren 18an, eta uda osoa lanean eman ondoren euskararen eta euskal musikaren ale soinudun eder batzuk eraman zituen Vienara, bere sorterrira. Lehenengo Mundu Gerra hasi eta berehala, hain zuzen ere 1915ean, armadaren erietxe batera bidali zuten, sendagile-lanak egin zitzaizkion. Hiru urte geroago, 1918ko urriaren 8an zendu zen Austriako Judendorf hirian, Graz-etik hurbil.

Lehengo mendearen hasieran, hain zuzen ere 1906tik 1913ra bitartean, Europako mendebaldeko zenbait herri zelta (Irlanda, Gales, Ingalaterra, Britainia eta Eskozia), Laponiako inuiten tribuak (Groenlandia) eta Euskal Herria bisitatu zituen. Zazpi urte horietan 4.000 bat grabazio egitea lortu zuen. Gure egunetara etorritik, 2004ko otsailean Austriako Zientzietako Akademiaren Fonograma Artxiboak argitaratu eman zituen grabazio horietako asko, hiru CD-tan bilduta. Dena den, “The Collections of Rudolf Trebitsch” izeneko bilduma horretan² ez daude Trebitschek egindako euskal grabazio guztiak, grabazio musikalak -artikulu honen aztergai nagusia- proiektutik kanpo geratu baitira.

1. Euskal Filologian lizentziatua eta itzultzailea.

2. Izenburu osoa: “Tondokumente aus dem Phonogrammarchiv der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Gesamtausgabe der historischen Bestände 1899-1950. The Collections of Rudolf Trebitsch”. SCHÜLLER, Dietrich.

Rudolf Trebitschek bi asmo ekarri zituen Euskal Herrira: euskalki guztien grabazioak egitea eta euskal etnologiaren bilduma bat osatzea. Ederki bete zituen, eta gainera, grabazio musikalak ere egin zituen, euskal ondare musikalaren adierazle. Beraz, bada, bi motatako grabazioak lortu zituen: hizkuntza-grabazioak eta grabazio musikalak. Harako egonaldi hartan, laguntzaile asko izan zituen, mugaren bi aldeetakoak, hala nola, Julio Urkijo, Telesforo Aranzadi, Gregorio Mujika, Resurreccion Maria Azkue, Georges Lacombe eta Gabriel Roby. Ez ditugu atzendu behar, jakina, gramofonoaren aurrean berbetan, kantuan edo musika-tresnaren bat jotzen ibili ziren euskaldunak. Vienara itzuli eta urtebetera artikulu bat idatzi zuen³, gure arbaso haien artean izandako bizipenen eta egindako lanen lekukotzat.

Grabazio hauek 1913koak izanda ere, ez ditugu zaharrenak euskarazko lekukotasun soinu-dunetan, Léon Azoulay-k 1900eko Pariseko Erakusketa Unibertsalean egindakoak zaharragoak baitira⁴, baina esan beharrik ez dago leku aparta merezi dutela euskal kulturaren baitan.

Euskal hizkuntzaren grabazioak Vienako Fonograma Artxiboan daude, Trebitschek berak han utzi zituelako 1913an, baina 1984tik Bilboko Azkue bibliotekan eskuragarri ditugu haien kopiak, José Mª Etxebarria euskaltzainari esker. Gainera, José Mª Etxebarria bera dugu grabazioak eta euren nondik norako guztiak sakonkien eta zehatzen aztertu dituen euskal ikerlaria. Gai honi buruz berak ondutako 11 artikuluetan⁵ hizkuntza-grabazio guztiak

-
3. TREBITSCH, Rudolf. 34. Mitteilung der Phonogramm Archivs-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Baskische Sprach und Musikaufnahmen. *Anzeiger der philosophisch-historischen klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Vol XI, Viena, 1914.
Euskaraturik: LOPEZ DE ARANA, Inaxio eta Marcelo. Rudolf Trebitsch: euskal hizkuntzaren eta musikaren grabazioak (1913). *FLV* (XXX. urtea, 77. zenbakia, 1998ko urtarrila-apirila), 97-117.
Gaztelanaturik: LOPEZ DE ARANA, Inaxio eta Marcelo. Rudolf Trebitsch: grabaciones de la lengua y la música vascas (1913), *ETNIKER* 11, 1999ko urria, 266-300.
 4. Ikus ondoko bi lanak:
 - 1 – *Euskarazko lehen soinuak* (CD-ROMa). Donostia: Eusko Ikaskuntza, 2000.
 - 2 – LOPEZ DE ARANA, Inaxio. “Léon Azoulay: euskarazko lehen soinuak (1900)”. *EGAN*, 2002 1/2, 5-40.
 5. Hona José Mª Etxebarriaren 11 artikulukoak:
 - 1 – “Vienako euskal grabaketak”. *EUSKERA* XXIX, 1984-1, 395-397.
 - 2 – “Las grabaciones en euskera de la fonoteca de Viena. Cuentos y anécdotas en dialecto vizcaino”. *Etniker - Bizkaia aldizkaria*, 9. zk, 1990, 187-204.
 - 3 – “Las grabaciones en euskera de la fonoteca de Viena. II. Grabaciones en dialecto labortano”. *Anuario de Euskal Folklore*, 36. zk., 1990, 59 - 64.
 - 4 – “1913ko Vienako euskal grabaketak, III. erronkariera”. *IKER*-6, 161-176.
 - 5 – “Euskalkietan egindako lehenengo grabaketak”. *IKER*-7, 607-618.
 - 6 – “Euskalki guztien etno-testuak”. *Eskola Apunteak* 17, Labayru ikastegia, Bilbo, 1991, 26-33, 38-39, 96-104, 138-140.
 - 7 – “Las grabaciones de Viena en euskera. Dialectos Alto navarro septentrional y meridional”. *Mundaiz* 45, 1993, 19-28.
 - 8 – “Las grabaciones de Viena en euskera. Bajo navarro occidental y Bajo navarro oriental”. *Mundaiz* 47, 1994, 45-76.
 - 9 – “Vienako euskal grabaketak. Bizkaiera”. *Enseiurcarrean* 11, 1995, 93-114.
 - 10 – “Vienako euskal grabaketak. Zuberera”. *Enseiurcarrean* 12, 1996, 177-199.
 - 11 – “Las grabaciones de Viena en euskera. Dialecto guipuzcoano”. *Mundaiz* 46, 1993, 25-50.

transkribaturik agertzen dira, bai eta zenbaitetan aztertutik eta itzulirik ere. Gainera, oraindik orain liburu bat argitaratu du⁶ José Mª Etxebarriak non sakonki aztertzen baititu 1913tik 1917ra bitarteko euskarazko hiru grabazio-bilduma, besteak beste, Trebitschena, jakina. Baina Trebitsch gurera etorri aurretik eta bateratsu zenbait euskal ikerlarik argitaratutako artikuluetan aipaturik agertzen da austriarraren egitasmoen berri⁷.

Hizkuntza-grabazioek 130 minutu irauten dute denera; 64 diskotan banatuta daude eta bakoitzak bi minutu inguru irauten du. Euskalki guztietakoak daude, bai eta erronkariakoak ere, euskalki hori dagoeneko desagertu bada ere. Denetariko testuak daude: ipuinak, kontakizunak, pasadizoak, abestiak... Abestien artean, “Agota” erromantzea osorik agertzen da eta Santa Agedaren omenezko kanta bat ere bai. Beti prozedura berbera erabiltzen zuten: lehenbizi, ipuina, abestia edo dena delakoa idazten zuten eta gero, grabatzeko tresnaren aurrean irakurri edo abesten zuten. Lanari gaina jartzeko, Trebitschen laguntzaileek gaztelaniara edo frantsesera aldatzen zuten testua, gero alemanera itzuli ahal izateko.

Hizkuntza-grabazioak, beraz, eskuratuta eta behar bezala ikertuta geneuzkan, baina zer gertatu ote zen grabazio musikalekin? Hutsune horri antzemanda, duela zenbait urte lanean hasi ginen euskal kulturaren harribitxi horiek Euskal Herrira ekarri eta gaia behar bezala argitu eta zabaltzeko. Akiulu horrek sustaturik eta hainbat lagunek emandako laguntzari esker, 2003ko urtarrilaren 13an eskuratu ahal izan genituen Rudolf Trebitschek 1913an egindako grabazio musikalak. Berlingo Fonograma Artxiboan zeuden⁸, eta Susanne Ziegler eta Albrecht Wiedmann doktoreekin hitzartutako itun bati esker erabili ahal izan genituen.

Grabazio musikalei “Trebitsch Basken” izena ezarri zieten Berlinen, eta 14 disko edo zilindrotan banatuta utzi zizkidaten, horietatik bi (2.208 eta 2.209 zenbakidunak) hizkuntza-grabazioen artean ere agertzen direlarik. Guztira, 32 minutu irauten dute, euskal kanta eta doinuak beteak. Grabatze-lanaren batez besteko abiadura minutuko 190 erreboluzioak da, eta “Edison” motako zilindroak erabili zituzten grabazioetarako. Grabazio hauetan, Nafarroa

6. ETXEBARRIA, José M^a. *Euskarazko grabaketak 1913-1917 Grabaciones en euskara*. Erroteta argitaletxea. 2009.

7. Hona artikuluko:

1 – “El viaje del Doctor Trebitsch. Este investigador vienés recorre nuestro país enviado por la Academia Imperial de Ciencias de Viena”. Julio Urkijo: *Euskalerriaren Alde*, 1913, III, 631-632.

2 – “Euskalerriaren Alde y el Archivo fonográfico y el Museo Etnológico de Viena. Cartas cruzadas con motivo del viaje de doctor Trebitsch al País Vasco”. Gregorio Mugica: *Euskalerriaren Alde*, 1913, III, 682-683.

3 – “De lingüística y etnografías vascas. A propósito del viaje del Dr. Rodolfo Trebitsch”. Julio Urkijo: *RIEV*, 1913, VII, 575-583.

4 – “Baskische Sprach- und Musikaufnahmen ausgeführt im Sommer, Wien, 1914”. Gregorio Mugica: *Euskalerriaren Alde*, 1914, IV, 552.

8. Grabazio hauek jatorriz zilindro itxurako argizarizko euskarri batzuetan jasota zeuden, eta, Trebitschek egindako euskal hizkuntza-grabazioak bezala, Vienako Fonograma Artxiboan gordeta egon ziren hainbat urtez. Behinola, grabazio musikalei hain kopia bat Berlinera bidali zuten, Berlingo Fonograma Artxibora hain zuten. Urteak joan eta urteak etorri, Vienan zeuden jatorrizko zilindro edo grabazio haiek galdu omen ziren, eta pentsatzekoa da Berlingoa dugula jatorrizko zilindroen kopia bakarra. Guri kopia digitalizatua egin ziguten, CD batean bilduta; jatorrizko zilindroen kopia Berlinen geratu zen.

Behera, Bizkaia, Gipuzkoa eta Zuberoako kantari eta musikariak ditugu entzungai, Donibane Garazi, Igorre, Azpeitia, Tolosa eta Atharratzekoak, hurrenez hurren. Haien izenak ere badakizkigu, Trebitschek utzitako dokumentazioari esker. Gainera, Austriako etnologoak zerrenda batean bildu zituen berak egindako euskal grabazio musikal guztiak. Zorionez, zerrenda hori Trebitschek utzitako dokumentazioan zegoen, eta artikulu honen bukaeran txertatu dugu. Bitxia da, bestalde, zerrenda horretan aipatzen direla Berlinen aurkitu ez genituen lau disko: 2.215, 2.236, 2.237 eta 2.244 zenbakia dutenak. Bilduma honetan ez egonagatik, erraz aurki ditzakegu José Mª Etxebarriak 1984an Vienatik ekarritako grabazioen artean. Izan ere, Rudolf Trebitschek 1913ko udan egindako euskal grabazio ia guztiak aurkitu ditugu azkenean. Ale bat falta da, ordea, 2.216 diskoa, Markinako Martin Barinaga hizlari duena. Idi-probez eta pilota-partida batez omen ziharduen grabazioan, baina, zoritxarrez, bidean galdu da. Beste guztia eskuratu dugu.

Grabazioetarako erabili ziren musika-tresnez bezainbatean, guzti-guztiak Vienara eraman zituen Trebitschek, hain zuzen ere Austriako Etnologia Museora. Gaur egun oraindik Vienan daude, baina Austriako Zientzietako Akademiaren Fonograma Artxiboan, duela zenbait urte hara aldatu zituztelako.

Euskal grabazio musikalei buruzko xehetasun guztiak aletzen hasi aurretik, nire eskerrik beroenak eman nahi dizkiet Eresbil artxiboko langileei, batez ere Jaione Landaberea eta Jon Baguesi, bai eta Herri Musikaren Txokoko Juan Mari Beltran Argiñenari ere, ondoren doazkizuen datuetarik asko eta asko haiek eman dizkidatelako. Nire esker ona merezi dute, orobat, Errenteriako Andra Mari abesbatzako zuzendari eta Eresbil artxiboko langile den José Manuel Tifek –berak sortu baititu grabazioen partiturak–, Jon Miner soinu-tenikariak eta Josu Sarasa partitura-digitalizatzaileak. Haien guztien laguntza funtsezkoa izan da lan hau hezurmamitzeko orduan.

1. ZILINDROA:

Laguntzailea: Georges Lacombe euskalaria.

Herria: Donibane Garazi (Nafarroa Beherea).

Lekukoa: Pierre Jenda nekazaria.

Gaia: irrintzia.

Iraupena: 1:40 min.

Oharra: hona zer dioen Trebitschek zilindro honi buruz⁹: «Eskuarki, artzainek mendi

9. Aipamen hau eta beste zilindroen oharretan agertzen direnak artikulu honetatik hartu eta euskaratu ditut: TREBITSCH, Rudolf. 34. Mitteilung der Phonogramm Archivs-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Baskische Sprach und Musikaufnahmen. *Anzeiger der philosophisch-historischen klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Vol XI, Viena, 1914.

gailurretatik irrintzi egiten diote elkarri. Elkarrekin komunikatzeko halako seinale bat da. Batzuetan, lana behar bezala egindakoan egiten den agur-oihua besterik ez da; irrintziak Tiroleko kantuen antza du». José Mª Etxebarriak 1984an ekarritako 2.193. diskoan ere agertzen da irrintzi hau.

2. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gabriel Rody margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa).

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza.

Doinuak:

- 1- «**Ostalersa**»: txirula eta tuntuna (47 seg.).
- 2- «**Lili ederra**» («Lili eder bat» delakoaren bertsio bat): txirula eta tuntuna (35 seg.).
- 3- «**Satan-dantza**» (Zuberoako pastoraletakoa): txirula (19 seg.).
- 4- «**Turkoen airea**» (Zuberoako pastoralen hasierako martxa): txirula (23 seg.).

Iraupena (guztira): 2:12 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak:

- 1. doinuari buruz: «Emakume ostalari baten kanta da; dantzatzeko da. Kontakizunaren edukia hauxe da gutxi gorabehera: tabernari batek bost eta sei zentimoko ardoa dauka. Bezero batek zerbait ekartzeko agintzen dio».
- 2. doinuari buruz: «Amodiozko kanta da; bertan kantariak loreei galdetzen die ea maite ote duten».
- 3. doinuari buruz: «Dantzatzeko kanta da. Mozorro-jaietako deabruak son horretan dantzatzen dute. Doinua “Bon voyage, Mr Dumollet” izeneko kantatik hartutakoa da, baina pitin bat desberdina da konpasari dagokionean».
- 4. doinuari buruz: «Doinua artzainen aspaldiko kanta batetik dator. Ehundaka urte bide ditu».

3. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gabriel Rody margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa).

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza.

Doinuak:

1 - «**Pello Joxepe**»: txirula (minutu bat, 6 seg.).

2 - «**Fandangoa**»: txirula (17 seg.).

3 - «**Kauter dantza**» (Zuberoako maskaradakoa): txirula (27 seg.).

Iraupena (guztira): 2:11 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: «Kanta satirikoa da. Zenbait lagunek batera abesteko da».

4. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gabriel Rody margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa)

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza.

Doinuak:

1- «**Marche de cavalcade de la Basse Navarre**» (Luzaideko Bolantietan edo Luzaideko Dantzan ere erabiltzen dute): txirula eta tuntuna (minutu bat, 25 seg.).

2- «**Barikala**» («Satan-dantza», eta Luzaideko Bolantietan «Andre-dantza» izena ematen diote): txirula eta tuntuna (25 seg.).

3- «**Valse italienne**» (osatu gabe dago, fandangoaren erritmoa du, eta egitura «Pipa hartuta» abestiaren antzekoa du): txirula eta tuntuna (15 seg.).

Iraupena (guztira): 2:19 min.

Oharrak: hona zer dioen Trebitschek 1. doinuari buruz: «Ezezagun batek sortu zuen kanta hura, martxetan erabiltzeko».

4. ZILINDROAREN 2. BERTSIOA.

Berdin-berdina da, pixkat laburragoa baina: 2 minutu eta 14 segundo irauten du guztira.

5. ZILINDROA:

Laguntzailea: Julio Urkijo idazlea.

Herria: Igorre (Bizkaia)

Lekukoak:

- 1- Anbrosio Gorostiaga morroia (Igorre, 1867 – Igorre, 1926), alboka, 46 urtekoa. Aita eta aitonarengatik datorkio alboka jotzeko zaletasuna.
- 2- Josefa Ealo neskamea, panderoa (ez da entzuten), 30 urtekoa, Bediako.

Doinua:

- «**Artolak deuko**» herri-kanta.

Iraupena: 2:16 min.

5. ZILINDROAREN 2. BERTSIOA.

Berdin-berdina da, pixkat laburragoa baina: bi minutu eta 9 segundo irauten du guztira.

6. ZILINDROA:

Laguntzailea: Julio Urkijo idazlea.

Herria: Igorre (Bizkaia)

Lekukoak: 5. zilindroko musikari berak: Josefa Ealo, ahotsa eta panderoa; Anbrosio Gorostiaga, alboka.

Doinua:

- «**Asiko nas asitzera**»: incipit literarioa da, hau da, “Asikonaz asitzera” kantaren lehenengo hitzak. Fandangoaren erritmoa du. Hau ez da Azkueren kantutegian bildurik dagoen kanta.

Honela dio¹⁰:

Asiko nas asitzera
Onelan berdintzera
Ni onelan ikusite

10. Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

Alegretuten etzara?
 Neure lastana non sera?
 Inon agiri etzera
 Beste guztiek ezkondate
 Zeu bakarrik lotu sera
 I neskatile morenea
 Marrenesko gonea
 Abaska kordet baltzakas
 Dirudi probentziania
 I neskatiillatsu larrosa
 Zeure berbea donosa
 Sarriten eukiten dot nik
 Zeu ikusi poza.

Iraupena: 2:08 min.

7. ZILINDROA:

Laguntzailea: Julio Urkijo idazlea.

Herria: Igorre (Bizkaia)

Lekukoak: 5. eta 6. zilindroetako musikari berak: Josefa Ealo, ahotsa eta panderoa; Anbrosio Gorostiaga, alboka.

Doinua:

- «**Adios Atxuri te**»: incipit literarioa. Porrusaldaren edo arin-arinaren erritmoa du.

Honela dio¹¹:

Adios Atxuri te adios banoa
 Bier etorriko nas urrin ezpanoa
 Adios aiteri te adios amari
 Orain banoiela Zaragozara ni
 Goirengo kaniarada lidea labana
 Galdara sorzutata mutil barrabana
 Txikitxu polit hori, norena, norena,
 Aitena da amena, Jangoikorena.

Iraupena: 2:05 min.

11. Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

Oharrak: Trebitschen hitzak: «Zazpigarren zilindroan dago seigarren zilindrokoaren amaiera: abestian kantariak neska mairu bat irrikatzen duela dio. Kantariak haren edertasuna goesten du. Orobat, neska hark lokarri beltzekiko abarkak dauzkala azpimarratzen du, altuera txikiko oinetako tradizionalak, alegia. Abarken ezaugarri horiek kontuan izanda, berak uste du neska hura Gipuzkoakoa dela. Zazpigarren zilindroaren bigarren zatian kanta bat dago eta bertan Atxuriko mutil bat agertzen da eta Zaragozara doanez, bere gurasoei agur egiten die. Nire iruzkingileak esan didanez, bertan kontatzen da nola eramaten duten mutil hura, arazo psikologikoak baititu, Zaragozako eroetxera».

Kanta honek badu tarte hau Trebitschek bere dokumentazioan idatzi zuen bezala kopiatuagatik, antzik hartzerik ez dagoena: «Goirengo kaniarada lidea labana/Galdara sorzutada mutil barrabana».

8. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gregorio Mujika ingeniari eta idazlea.

Herria: Azpeitia (Gipuzkoa).

Lekukoak:

1. Sebastian Errasti mekanikaria, 28 urtekoa, dultzaina.
2. Gregorio Larralde igeltsero-burua, 57 urtekoa, danborra.

Doinuak:

- 1 - «**Eztaitarra**» (200 urte inguru dituen eztei-martxa): danborra eta dultzaina (minutu bat, 1 seg.).
- 2 – «**Andre Maddalen**» («Madalen busturingo»): danborra eta dultzaina (23 seg.).
- 3 – «**Kontsesiri**» (gaur egun doinu hori ezaguna da izenburu hauekin: «Txantxibiri txantxibiri gabiltzanian», «Atxiketan-potxiketan» edo «Zantziki, zantzikitin». Letran aldaketak daude, baina funtsean doinu bera da): danborra eta dultzaina (35 seg.).

Iraupena (guztira): 2:15 min.

Oharrak: hona zer dioen Trebitschek 2. doinuari buruz: «Euskal fandangoari egokitutako doinu bat, dantzatzeko dena. Doinu horri lotutako letraren edukia haxe da, gutxi gorabehera: gizon batek emakume bati olioia erosi ondoren esaten dio bere aitak soldata jasotzen duen bitartean ordainduko diola».

9. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gregorio Mujika ingeniari eta idazlea.

Herria: Azpeitia (Gipuzkoa).

Lekukoak:

1. Sebastian Errasti, dultzaina.
2. José María Gurrutxaga errementaria, 32 urtekoa, dultzaina.
3. Gregorio Larralde, danborra.

Doinuak:

- «**Baserritarra**» (fandango-erritmoa du): bi dultzaina eta danbor bat (minutu bat, 12 seg.).
- Porrusalda («arin-arina»): bi dultzaina eta danbor bat (54 seg.).

Iraupena (guztira): 2:13 min.

Oharrak: Trebitschek dioenez, arin-arina oso zaharra da.

10. ZILINDROA:

Laguntzailea: Baleriano Mokoroa.

Herria: Tolosa (Gipuzkoa).

Lekukoak:

1. Leandro Zabala, 34 urtekoa. Musika-tresna hauek jotzen ditu: lehenengo txistua, tuntuna eta palilloa (euskal "txotxa").
2. Alberto Alberdi, 19 urtekoa. Musika-tresna hauek jotzen ditu: txistua, tuntuna eta palilloa.
3. José Txintilla, 34 urtekoa. Tolosako musika-bandan jo zuen. Silbotea.
4. Baleriano Mokoroa bera. Atabala.

Doinua: "**Vals con variaciones**", Bilboko orkestra-zuzendari Federico Cortorena. Doinuak fandango-erritmoa badu ere, motelagoa da, baltsea bezalakoa. Oso ezaguna da.

Iraupena: 2:18 min.

Oharrak: Trebitschek dioenez, musikari-laukote honi udalak ordaintzen zion jaietan plazaz plaza jotzen ibil zedin.

11. ZILINDROA:

Laguntzailea: Baleriano Mokorua inprimatzaile eta idazlea.

Herria: Tolosa (Gipuzkoa).

Lekukoak: 10. zilindroko berberak dira, alegia: Leandro Zabala, Alberto Alberdi, José Txintxilla eta Baleriano Mokorua.

Doinua: “**San Juan Zortzikoa**” kanta.

Kantak honela dio¹²:

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Ilunabarreko danbolinak
ta elizako ezkilak
sendatu dituzte gaixorik zeuden
neska koskor eta mutilak.

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Albo herritik jendea
onratzera S. Juan gurea
eta zail dalako nunnahi arkitzen
dute leku bat hobe

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Patroi gurearen ikasbidea
beti dezagun goguan
noizbait kantatzen gerta zaitezen
danok beraren onduan.

12. Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Iraupena: 2:10 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: «San Juan Tolosako patroia da. Han 5/8 konpasa erabiltzen da, hots, euskal musikaren berezko konpasa. Martxa horren bidez goresten dira santuaren eginak, San Juan egunean zenbait ahapalditan kantatzen baitziren».

12. ZILINDROA:

Laguntzailea: Baleriano Mokoroka.

Herria: Tolosa (Gipuzkoa).

Lekukoa: Demetrio Oiarzabal botikaria.

Doinua: «**Gernikako arbola**». Musika-tresnarik ez, kantua bakarrik.

Kantak honela dio¹³:

Gernikako arbola
Da bedeinkatuba
Euskaldunen artian
Gutziz maitatua.

Gernikako arbola
Da bedeinkatuba
Euskaldunen artian
Gutziz maitatua.

Eman da zabaltzazu
Munduan frutua
Adoratzen zaitugu
Arbola santua.

Eman da zabaltzazu
Munduan frutua
Adoratzen zaitugu
Arbola santua.

13. Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

Iraupena: 1:46 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: «Gernikako arbola hau duela ehunka urte landatu zen Gernikan, Espainiako Euskal Herrian, eta esan liteke zuhaitz hori euskaldunen independentziaren ikurretako bat dela. Zilindro honetan ereserki nazionalaren bi ahapaldi entzun ditzakegu. Kantan arbola bedeinkatzen da eta bere fruituak goresten dira. Letra eta musika Iparragirre izeneko batek sortu zituen. Berriro ere 5/8 konpasarekin egiten dugu topo, alegia, benetako euskal konpasarekin».

2.208. DISKOA

Laguntzailea: Gabriel Roby margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa)

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza, txirula eta tuntuna.

Doinua: «**Monein**» dantza (Biarnon jatorria duen euskal jauzia).

Iraupena: 1:36 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: «Doinu hau dantza baten akonpainamendua da. Tradizioaren arabera, dantza hori gizonak egiten dute, ez beste inork. Txistuak doinua markatzen du eta tuntunak akonpainamendua». Disko hau José Mª Etxebarriak 1984an ekarritako grabazioen artean ere badago.

2.209. DISKOA

Laguntzailea: Gabriel Roby margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa).

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza, txirula eta tuntuna.

Doinua: «**Monein**» dantza (hau ere Biarnon jatorria duen euskal jauzia).

Iraupena: 1:41 min.

Oharrak: 2.208. zilindroaz esandakoak balio du honetarako ere. Disko hau ere José Mª Etxebarriak 1984an ekarritako grabazioen artean dago.

DULTZAINEROEN ZERRENDIA

Berlinen aurkitutako lekukotasun soinuaren hauek ditugunez dultzainaren hots-grabazio zaharrenak, eta Juan Mari Beltran Herri Musikaren Txokoko zuzendariak gai honi buruz eman dizkidan argibideez baliaturik, «Trebitsch Basken» izeneko bilduma honetan agertzen diren dultzainero batzuei aparteko arreta eskaini nahi izan diet, haiei buruz xehetasun gehiago emanaz:

Azpeitia

Hiru dultzainero-danborrero:

Sebastian Errasti “Xaxurra”

Izatez Urrestillakoa zen, Trebitschek Azpeitikoa dela esan arren. Mekanikaria izan zen. «Urrestilla» izeneko atalean dituzue gizon honi buruzko datu gehiago.

Gregorio Larralde

1913an 57 urte zituen. Beraz, 1856an jaio zen. Danborra jotzen zuen. Igeltsero-burua izan zen.

Jose Maria Gurrutxaga

1913an 32 urte zituen. Beraz, 1881ean jaio zen. Errementaria izan zen.

Urrestilla**Sebastian Errasti «Xaxurra»**

Urrestillako “Atzan” baserrian jaio zen, 1892an (Rudolf Trebitschen dokumentuzioa¹⁴ kontuan hartzen badugu, 1885an jaio zen). Bere anaia Juan Inaziorekin jotzen zuen, biek duo eginez, eta «Eizmendi» baserriko Julianek danborrarekin laguntzen zien. Geroago, Jabier Goenaga “Arbe”-rengana jo zuen eta honekin urte askoan aritu zen jotzen. Jabier Goenagaren seme Inaxio ala Bixente edo beste danborreroren batekin bat eginda, «Arbe»-«Xaxurra» dultzaina-talde honek herri eta festa askotan jotzen zuen, besteak beste Tolosako San Joanetan, Amezketan, Legorretan, Azpeitiko festetan, Nuarben, Matxinbentan, Urrestilako festetan, Urrestillako Santa Agedako eskean eta abarretan, eta horrelaxeko taldea osatuz agertzen dira argazki zahar askotan.

14. Datu hau eta beste hainbat artikulua honetatik hartu ditut: TREBITSCH, Rudolf. 34. Mitteilung der Phonogramm Archivs-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Baskische Sprach und Musikaufnahmen. *Anzeiger der philosophisch-historischen klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Vol XI, Viena, 1914.

Jabier Goenaga "Arbe", Sebastián Errasti "Xaxurra" eta Inaxio Goenaga danborreroa (arg. H.M.)

Sebastian "Xaxurra" batzuetan metalezko dultzainarekin ikus dezakegu, besteetan zurezkoarekin eta giltzazko dultzainarekin ere bai. Jose Sudupe "Montte"k esanda, bagenekien "Xaxurra"k giltzazko dultzainarekin jo izan zuela eta horrela agertzen zaigu ondorengo argazkian.

Sebastian Errasti «Xaxurra» (arg. H.M.)

Dultzaina hau bere alaba den Maria Guadalupe Errastik gordetzen du. Oso tresna bitxia da, Parisen egina, eta hauxe dauka grabaturik kanpai aldean: "*Prosper Colas / Paris*". Letoizkoa da eta eskala kromatiko osoa eman ahal izateko, bost giltza ditu, tutuaren letoiari erantsita, giltzazko sistematako beste soinu-tresnen modura.

«Xaxurra»ren dultzaina, giltzazko letoizkoa (arg. jmba)

Sebastian Errasti «Xaxurra»k musika idatzia ezagutu eta erabiltzen zuen, eta dultzainaz gain, beste soinu-tresna batzuk jotzen zituen, esate baterako, pianoa, eta musika bandan klarinetea eta tuba. Esaten dutenez, dultzainero honek dultzainak egiten zituen.

TOLOSAKO TXISTULARIAK

Lau dira Trebitschen grabazio musikaletan parte hartu zuten Tolosako musikariak: Leandro Zabala, Alberto Alberdi, José Txintxilla eta Baleriano Mokoroa. Txistulari horiek oso ezagunak izan ziren Gipuzkoan, XX. mendearen hasierako urteetan. Hori dela eta, azterlan honetan aipamen berezia merezi zutela iruditu zait. Txistulari haien nondik norakoen berri izateko, ezinbestekoak izan dira Juanmari Urruzola txistulari tolosarrak emandako argibideak eta utzitako argazkiak.

XX. mendearen hasieran, Leandro Zabalak, Alberto Alberdik, José Txintxillak eta Baleriano Mokoroak txistulari-talde bat osatzen zuten. Talde hura udal-taldea balitz bezala.

Ezkerretik eskuinera: Leandro Zabala, Blas Alberdi, José Txintxilla eta Baleriano Mokoroa (arg: "Txistulari" aldizkaria, 154. alea).

Udalarekin zeukaten kontratuaren arabera, gutxienez honako egun hauetan jo behar izaten zuten:

- Igande goizetan, zortzikoa, ohiko kaleetan barrena.
- Igande eta jaiegunetan, dantzarako musika.
- Udalbatza eratzeke ekitaldietan.
- Prozesioetan.
- Oro har, edozein ekitaldi ofizialetan.

Alberto Alberdi, Burgos, 1916 (arg: "Txistulari" aldizkaria, 154. alea).

Gainera, beste herri batzuetan bezala, Tolosan ere taldeko zuzendariak hainbat doinu konposatu behar izaten zituen Udalerako. Tolosaren kasuan, urtean 12 pieza izaten ziren. Neurri handi batean, horri eskerrak ez ditugu galdu aspaldiko txistulari askoren obrak, esaterako, Leandro Zabalarenak.

Dirudienez, Zabalak, Alberdik, Txintxillak eta Mokoroak osatutako taldeak maila dezente ona izan zuen. Inguruko herrietan ibili ziren, bai eta Euskal Herritik kanpo ere. Gainera, "Fiestas Euskaras" zirela-eta antolatzen ziren txistu-talde txapelketa batzuetan irabazi zuten, hala nola 1908an Eibarkoan, 1909an Hernanikoan eta 1910ean Azkoitikoan.

Ezkerretik eskuinera: Miguel Martinez de Lezea, Alberto Alberdi, José Txintxilla eta Esteban Iribas, A Coruña, 1925 (arg: "Txistulari" aldizkaria, 154. alea).

Leandro Zabala txistularia ez ezik, txistu-irakaslea ere izan zen; Isidro Ansorenari eskolak eman zizkion. Trebitsch gurera etorri zen urtean -1913an- utzi zuen txistulari-taldea. Miguel Martínez de Lezeak bete zuen haren lekua, eta han jarraitu zuen 1970 arte.

Baleriano Mokoroa, besteak beste, inprimatzailea eta idazlea izan zen, bai eta “Ibaizabal” euskara hutsezko aldizkariaren Tolosako arduraduna ere. Justo Mª Mokoroa “Ortik eta Emendik” esaera-bildumaren egilearen aita ere izan zen.

Garai hartan eta gaur egun arte haxe izan da Tolosako txistulari-taldearen osaera: txistu lehena eta zuzendaria (beraz, txistua eta danbolina jotzen ditu); txistu bigarrena (honek ere txistua eta danbolina jotzen ditu); silbotea; eta atabala.

Tolosako musika-banda Foruen Plazan XIX. mendearen bukaeran.

José Txintxilla dugu goiko lerroko bigarrena, ezkerretik hasita
(arg: «Argazkiak Tolosa – Fotografías (1842-1900)»).

José María Tuduri Esnal. Kutxa. 1992).

Aspaldi bere eginkizunetarako zeukan talde hari, 1916an, izen ofiziala eman zion Udalak: “Banda Municipal de Txistularis”. Udal-banda hartan sartu ziren ordura arte Udalarekin harreman estua zuen baina Udalarena ez zen txistulari-talde hartako bi kide gutxienez: Alberto Alberdi eta José Txintxilla. Izan ere, Alberto Alberdik bere aita Blasek utzitako lekua bete zuen 1913an.

1. PARTITURAK

2. ZILINDROA:

- «Ostalersa» (47 seg.):

- «Lili ederra» (35 seg.):

○ Galdun/talari bat

- «Satan-dantza» (19 seg.):

* Irregularitasuna: kortxa bat erantsi zaio pulso honi (akats tekniko ote?)

- «Turkoen airea» (23 seg.):

*** Bizi**

*** Do soina alu entzuten da.**

3. ZILINDROA:

- «Pello Joxepe» (1 min., 6 seg.):

Astiro

○ Gehlune txiki bizi

- «Fandango»: txirula (17 seg.):

Bizi

- «Kauter dantza» (27 seg.):

- ① Geldione izaki bai
- ② Korteia bai izaki da

4. ZILINDROA:

- «Marche de cavalcade de la Basse Navarre» (1 min., 25 seg.):

The musical score is written on a single staff with a treble clef and a 2/4 time signature. It consists of 60 measures, with measure numbers 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 54, and 60 indicated at the beginning of their respective lines. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, often grouped with slurs. There are several accents (^) and a repeat sign (double bar line with dots) in measure 39. The piece concludes with a double bar line in measure 60.

- «Barikala» (25 seg.):

* Konpasa handitu egin da, dela interpretatzen errazgarri, dela akus tekniko batenagatik.

- «Valse italienne» (15 seg.):

4. ZILINDROA (bigarren saialdia):

1 Bi desberdintasun daude:

2 Desberdintasun bat dago:

3 Ez dago desberdintasunik.

5. ZILINDROA:

- «Artolak deuko» (2 min., 3 seg.):

The musical score is written on a single staff in 3/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several measures with rests, and some notes are marked with 'acc.' (accents). The score includes measure numbers 1, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 55, 61, 67, 73, 79, and 85. The piece concludes with a double bar line at measure 85.

98

106

112

116

124

134 *ten* *ten* *ten*

142

152

170 *ten*

179 *ten*

187

195 *ten*

204

Batez ere korpas banetan entzuten da alitu Do so(aus).

5. ZILINDROA (bigarren saialdia):

Erreprodukzio-abiadura lehenengo saialdikoa baino handiagoa da, doinua azkarragoa delako eta tonu erdi bat altuago entzuten delako. Ez dago desberdintasun gehiagorik.

6. ZILINDROA:

- «Asikonas asitzera» (2 min., 4 seg.):

73

79

85

91

97

103

109

113

121

127

133

139

This musical score is for guitar, spanning measures 73 to 139. It is written in a key with three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and a 2/4 time signature. The notation is on a single staff with a treble clef. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, half notes, and chords. There are also some specific markings like '5' and '7' above notes, and a '5' above a group of notes in measure 113. The measures are numbered at the beginning of each line: 73, 79, 85, 91, 97, 103, 109, 113, 121, 127, 133, and 139.

7. ZILINDROA:

- «Adios Atsurite» (1 min., 53 seg.):

Ez da ongi entzuten.

Zati hau ondo antzematen da:

8. ZILINDROA:

- «Eztaitarra» (1 min., 1 seg.):

- «Andre Madelene» (23 seg.):

- «Kontsesi» (35 seg.):

9. ZILINDROA:

- «Baserritarra» (1 min., 12 seg.):

galdjane tsiki bat

The musical score is written in 6/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is written in the right hand, and the bass line is in the left hand. The piece is marked with measure numbers 6, 11, 16, 21, 26, 29, 33, 38, and 43. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, often beamed together. The bass line consists of a steady eighth-note accompaniment. The piece ends with a double bar line at measure 38.

- «Porrusalda: arin-arina» (54 seg.):

Azkar

The musical score is for a piece titled «Porrusalda: arin-arina» (54 seg.). It is written in 2/4 time and consists of 12 staves of music. The key signature has one sharp (F#). The score is labeled 'Azkar' at the top. The staves are numbered 1 through 54 in increments of 5 (1, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 54). The melody is characterized by frequent triplets and eighth notes, giving it a lively, 'arin-arina' (fast) feel.

60

63

72

Bukatu gabe

* Oena okitubi hit gonigo euzuten da.

10. ZILINDROA:

- “Vals con variaciones” (2 min., 9 seg.):

Txistua

8

16

24

32

39

46

53

60

67

74

81

85

89

100

104

116

Dukau gabc

The image displays a musical score for six staves, numbered 85 through 116. The notation is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The music consists of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. The first five staves (85-109) show a continuous melodic line with various rhythmic patterns. The sixth staff (116) begins with the text 'Dukau gabc' and continues with the musical notation. The score is presented on a light blue background with a faint grid.

11. ZILINDROA:

- “San Juanen Zortzikoa” (2 min., 8 seg):

The musical score is for a piece titled "11. ZILINDROA:" with the subtitle "- 'San Juanen Zortzikoa' (2 min., 8 seg):". It is a piano arrangement for two parts, both labeled "1. Txistua" and "2. Txistua". The music is written in 3/8 time and the key of D major (indicated by two sharps). The score is divided into six systems, each with two staves. The first system starts with a treble clef and a key signature of two sharps. The second system begins with a measure rest and a key signature change to one sharp (F#). The third system starts with a measure rest and a key signature change to no sharps or flats. The fourth system begins with a measure rest and a key signature change to one flat (Bb). The fifth system starts with a measure rest and a key signature change to two flats (Bb and Eb). The sixth system begins with a measure rest and a key signature change to one flat (Bb). The score ends with a double bar line and a key signature change to one sharp (F#).

39

43

49

54

60

Bukari gube

The image shows a musical score for piano, consisting of five systems of two staves each. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The score is numbered 39, 43, 49, 54, and 60 at the beginning of each system. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines. The final system ends with the text 'Bukari gube'.

12. ZILINDROA:

- «Gernikako arbola» (1 min., 32 seg):

Astiro

Ger - ni - ka - ko ar - bo - la da be - dein - ka - tu - ba; eus - ka - lu - du - nen ar - te - in guz - tiz mai - ta - tu - ti. Ger - ni - ka - ko ar - bo - la da be - dein - ka - tu - ba. eus - ka - lu - du - nen ar - ri - an. guz - tiz mai - ta - tu - a. E - man ta za - bal za - zu mun - du - an fru - tu - a; a - do - ra - tzen zai - tu - gu ar - bo - la san - tu - a. E - man ta za - bal za - zu mun - du - an fru - tu - a; a - do - ra - tzen zai - tu - gu ar - bo - la san - tu - a.

2.208. DISKOA:

- «Monein» (1 min., 10 seg.):

Grabazioaren kalitate txarra dela-eta oso zaila da transkripzioa taxuz egitea. Horregatik, zati hau aukeratu dugu:

Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a. Monein - da - la - san - tu - a.

2.209. DISKOA:

- «Monein» (1 min., 34 seg.):

Aurreko grabazioaren zatitasun berberak ditu.

«TREBITSCH BASKEN» EUSKAL SOINUEN BILDUMA
(Rudolf Trebitschek ALEMANEZ idatzitako testua)

Baskische Phonogramme aufgenommen von Herrn Trebitsch
in den Pyrenäen 1913.

1. - 4. gespielt von einem Tänzer, Dép. Basses Pyrénées,
Frankreich.

1.) a) ~~„Tschalersch“~~ „Tschalersch“, Lied eines Wirtes, Tanzlied, Tschalersch
und Tschalersch (pfeifen-
artiges Instrument).

b) ~~„Liliedera“~~ „Liliedera“, Liebeslied. Tschalersch u. Tschalersch

2.) a) „Chatan“, Teufeltanz bei den Maskenfesten. do. do.

b) „Türken alchidia“ / „Tanz der Türken“, aus einem do. do.
Pastorale, alt.

3.) a) „Pélor Boudrepe“ / (Peter Josephs Lied) satirisches Lied, do. do.
sonst im Chor gesungen.

b) Fandango. do. do.

c) „Kantadanza“ / (Tanz der Hüpferschwärze), meistens
von der Flöte allein gespielt. do. do.

4.) a) Marche de cavalcade de la Base Navarre. do. do.

b) „Baskala“, Tanzlied.

c) „Näse italienne.“ do. do.

5. - 9. aufgenommen in Yüare, Aratika-Tal, Biskaya,
Spanien.

(„Tschalersch“)

5.) ~~„Tschalersch“~~ Lied auf der Alboquea gesp. v. Ambrosio Sorotiaga.

6) Lied auf der *Alboguila* mit *Harpas* gesp. in. gesungen von Josefa *Kalo*.

7) Fortsetzung von 6)

8) a) und b) 2 *Boleros* in. 1 *Bommel*, gespielt von Sebastian *Costa*, José Maria *Sutichaga* und Gregorio *Karalde*.

a) "Batistarra" (Hochzeitstag), alter Marsch.

b) "Andrée Madeleine - Montecchi" (Frauenname), Tanzlied, *Fandango*.

9) a) "Baseritarra" (der Baiser), Tanzlied. Altes Lied, keine Worte.

b) "Dona Gilda, Caldo de puerro" alt. Dazu wird ein Tanz "asium asium" getanzt. Keine Worte.

a) Besetzung wie b).

10-12) aufgen. in Tolosa, *Guipúzcoa*, Spanien.

10) Marsch, gespielt auf 2 *Silvot* und *Tamboril's*, 1 *Silvot* in. 1 *Bommel* von 4 Männern.

11) "San Juan en Marcha" / Lt. Johann *Karalde*.

5/8 Takt, sehr alt, Text ist Hymne an Lt. Johann. Gespielt von 4 *Tamborileros*.

12) Nationalhymne: "Euzkadiko abola", der Hymne von *Euzkadi*. Besetzung von 1 Mann.

- 2193) B. "Minkima", basķischer Hedi, von Pierre Genda.
aufgen. in St. Jean Pied de Port.
- 2208) Lirila in. Philagritther, gespielt v. Gerardo Massichelat.
aufgen. in Tardets, B.P. France.
- 2209) Melius von 2208).
- 2215) Volkslied, ges. v. Joachim Arrieta, aufgen. in
Marquena, Biskaya, Spanien.
- 2236) Liebeslied, ges. v. Benetrio Ojeda, aufgen. in
Tolosa, Guip. Spanien.
- 2237) ~~Volkslied~~ Liebeslied, wie 2236.
- 2244) Fota und "Diana" auf Chilitita gespielt von
Benancio Salanueva-Kuarte, aufgen. in Pamplona.
Texte vorhanden.

“TREBITSCH BASKEN” EUSKAL SOINUEN BILDUMA**(Rudolf Trebitschek alemanez idatzitako testuaren euskarazko itzulpena)**

*EUSKAL GRABAZIO FONOGRAFIKOA,
Trebitsch jaunak Pirinioetan 1913an egina*

1-4 Zurgin bat musikari. Pirinio Behereen Departamentua, Frantzia.

1.a) “Ostarlesa”, emakumezko ostalari baten kanta. Dantza egiteko kanta. Tuntuna eta txirula (haize-instrumentua).

*b) “Lili ederra”, maitasun-kanta.
Tuntuna eta txirula.*

2.a) “Satan”, demonioaren dantza mozorro-jai batean. Tuntuna eta txirula.

*b) “Turkiarren sartzea”, pastoral batekoa, zaharra.
Tuntuna eta txirula.*

*3.a) “Pello Joxepe”, kanta satirikoa, lagun batzuk batera kantatua.
Tuntuna eta txirula.*

b) “Fandangoa”. Tuntuna eta txirula.

c) “Kauteren dantza”, (galdragilearen dantza), eskuarki txirula bakarrik erabiltzen da.

4.a) “Nafarroa Behereko Zalditeriaren Martxa”.

b) “Barikala”, dantza-mota bat.

c) “Italiako baltsea”.

5-9 Igorren hartutakoak, Arratia bailaran, Bizkaia, Espainia.

5. “Artolak deuko”, Ambrosio Gorostiagak albokaz jotako kanta.

6. Josefa Ealok albokaz eta panderoz jotako kanta. Ahotsa ere Josefa Ealorena da.

7. Seigarrenaren jarraipena.

8. a) eta b) Bi dultzaina eta danbor bat; Sebastián Errasti, José María Gurrutxaga eta Gregorio Larralde ditugu musikariak.

a) “Eztaitarra” (ezkontza-eguna). Antzinako martxa.

b) “Andre Madalen... Kontsesiri”. Kontsesi emakume-izena da. Dantza-doinua. Fandangoa.

9.a) “Baserritarra”, dantzatzeko kanta zaharra, letrarik gabea.

b) “Porrusalda”. Antzinakoa. Doinu honekin arin-arina dantzatzen da. Letrarik gabe. Bi zatitan banaturik: a) eta b).

10-12

Tolosan hartuak (Gipuzkoa, Espainia).

10. Gizon batzuek jotako martxa. Bi txistu eta bi danboril. Silbote bat eta danbor bat.

11. “San Juanen Martxa”. 5/8 konpasa. Testua San Juanen ereserkia da. Lau danbolin-jolek dihardute.

12. Ereserki nazionala: “Gernikako arbola”. Gizaseme bat kantari.

2.193

“Irrintzia”, euskal garrasia, Pierre Jendak Donibane Garazin egina.

2.208

Bernhard Haritxelar txirula eta tuntuna jotzen. Atharratze, Pirinio Behereak. Frantzia.

2.209

2.208.aren bukaera.

2.215

Joaquín Arrietak kantatutako herri-abesti bat. Markina, Bizkaia, Espainia.

2.236

Demetrio Oiarzabalek kantatutako maitasun-kanta. Tolosa, Gipuzkoa, Espainia.

2.237

Maitasun-kanta, 2.236.a bezala.

2.244

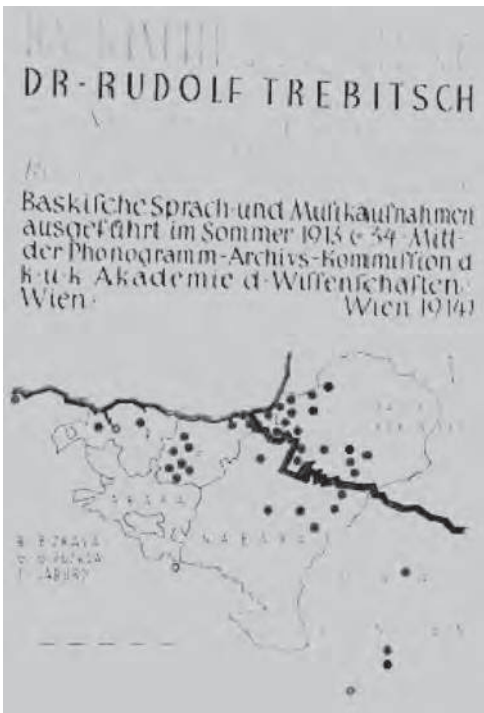
Jota dantza eta “Diana”, Venancio Salameraren eskutik. Uharte (Iruñea ondoan).

Testu eskuragarriak.

Argazkiak:

Rudolf Trebitsch

Rudolf Trebitschek Euskal Herrian egindako lanen kartela

Rudolf Trebitschen hilobia (Hietzing-eko hilerria, Viena)